

СТАТИСТИЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ

Ринденко О. К.¹, Погорєлова Т. В.²

1 — студент, кафедра статистики,

2 — канд. екон. наук, доцент, кафедра статистики
Одеський національний економічний університет, м. Одеса

АНОТАЦІЇ

Ринденко О. К., Погорєлова Т. В. Статистичні тенденції розвитку кредитної діяльності комерційних банків України. Розглянуто основні тенденції розвитку кредитної діяльності банків України. Проаналізовано рівень кредитного ризику. Обґрунтовано необхідність статистичної оцінки якості кредитного портфеля та мінімізації ризиків. Виявлено фактори, що впливають на кредитну діяльність та обсяги банківських позик.

Ключові слова: статистика, ризик, кредит, факторний аналіз, кредитний портфель, ефективність.

Рынденко Е. К., Погорелова Т. В. Статистические тенденции развития кредитной деятельности коммерческих банков Украины. Рассмотрены основные тенденции развития кредитной деятельности банков Украины. Проанализирован уровень кредитного риска. Обоснована необходимость статистической оценки кредитного портфеля и минимизации рисков. Выявлены факторы, которые влияют на кредитную деятельность и объёмы банковских ссуд.

Ключевые слова: статистика, риск, кредит, факторный анализ, кредитный портфель, эффективность.

Ryndenko O. K., Pogorelova T. V. Statistical development trends of credit activity of commercial banks of Ukraine. The main trends of development of credit activity of Ukrainian banks are considered. The level of credit risk is analyzed. The necessity of statistical estimation the quality of the loan portfolio and minimizing the risks is substantiated. The factors that influence the credit activity and volumes of bank loans are revealed.

Keywords: statistics, risk, credit, factor analysis, loan portfolio, efficiency.

ПОСИЛАННЯ НА РЕСУРС

Ринденко, О. К. Статистичні тенденції розвитку кредитної діяльності комерційних банків України [Текст] / О. К. Ринденко, Т. В. Погорєлова // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 3. Частина I – Одеса, ОНЕУ. – 2017. – С. 41 – 46.

Займаючи провідне місце в економіці країни кредитна діяльність формує передумови для ефективного розвитку суспільства, забезпечує необхідний рівень конкурентоспроможності суб'єктів господарювання та створює сприятливі можливості для високого добробуту громадян.

Кредитна діяльність банків проводиться в складних умовах політичної та фінансової нестабільності. Скорочується кількість банків у зв'язку з їх неліквідністю, платоспроможність позичальників значно знизилась. Тому зараз гостро стоїть проблема подальшого розвитку кредитування як основної функції банківських установ. Вирішення цих питань неможливе без проведення ретельного статистичного аналізу. Показники банківської діяльності доцільно вивчати в динаміці задля виявлення закономірностей та взаємозв'язків між ними. Статистична оцінка кредитної діяльності спонукає до прийняття ефективних рішень при проведенні політики банків, регулюванні попиту та пропозиції на ринку кредитних послуг.

Метою статті є статистичний аналіз основних тенденцій кредитоспроможності банків, статистична оцінка якості їх кредитного портфеля та рівня ризику.

Проблеми кредитування, виявлення основних напрямів розвитку, розробка оптимальних статистичних методів аналізу, прогнозування можливого рівня ризику досліджувались багатьма вченими. Серед сучасних вітчизняних учених необхідно виділити Герасимович А. М., Кириленко В. Б., Андросову О. Ф., Ілляшенко С., Верхушу Н. та зарубіжних – П. Блан, Дж. Маккензі, В. Беті.

Згідно Закону України «Про банківські операції та банківську діяльність» кредитні операції – це вид активних операцій, що пов'язані з видачею клієнтам залучених коштів у тимчасове користування. [1]

Кредитний портфель – це сукупність усіх зобов'язань банку, найважливіший інструмент кредитної діяльності банку. З його допомогою регулюють кредитну активність, визначають подальшу політику кредитної діяльності. [2, 147]

Детальну оцінку якості банківського кредитного портфеля надають за допомогою статистичних методів. Аналіз структури і динаміки складових кредитного портфеля надає уявлення про загальний стан результатів діяльності банківської системи задля виявлення чинників, що спричиняють негативну (або позитивну) тенденцію для подальшого розгляду показників банківської діяльності, їх статистичного оцінювання та інтерпретації.

Так як кредитування є основною функцією банків, то кредитні операції мають зростати і мати більше значення для економіки України. За останні роки простежується динаміка до збільшення суми наданих кредитів. Але у 2016 році порівняно з 2015 роком збільшення на 4,2% відбулось лише за рахунок надзвичайного росту обсягу міжбанківських кредитів, оскільки обсяги кредитів фізичним та юридичним особам скоротились.

Об'єм та структура кредитного портфеля комерційних банків України
за 2012 - 2016 рр.

Показники	Роки				
	2012	2013	2014	2015	2016
Кредити надані, млрд. грн.	815	911	1 006	965	1006
У % до попереднього року	–	111,8	110,4	95,9	104,2
Кредити юридичним особам, млрд. грн.	519	540	639	863	847
У % до попереднього року	–	104,0	118,3	135,1	98,1
Кредити фізичним особам, млрд. грн.	127	139	152	178	157
У % до попереднього року	–	109,4	109,4	117,1	88,2
Міжбанківські кредити, млрд. грн.	169	232	215	76	112
У % до попереднього року	–	137,3	92,7	35,3	147,4

За даними таблиці 1 видно, що до 2016 року кредити, надані фізичним та юридичним особам, мали тенденцію до збільшення, але за 2016 рік вони зменшились на 11,8% та 1,9% відповідно. Це пов'язано з існуючою політичною та економічною ситуацією в Україні. Платоспроможність українців знизилась, у 2016 році банки вели обережну політику кредитування, ретельніше підбираючи модель оцінки платоспроможності позичальників, що призвело до зменшення обсягів кредитів населенню та суб'єктам господарювання.

Міжбанківські кредити – це, як правило, короткострокові кредити, що надаються з метою оперативного забезпечення банківської системи необхідними ресурсами задля дотримання вимог економічних нормативів, підтримки платоспроможності та можливості нормального функціонування банків. У 2016 році порівняно з 2015 роком обсяг наданих міжбанківських кредитів значно збільшився (на 47,4%), що свідчить про нестабільність банківської системи, зниження платоспроможності окремих банків, їх неліквідність.

Відмітимо, що оптимальне управління кредитним портфелем визначає кредитну політику банку, його спроможність отримувати дохід від наданих позик. Виявлення та зниження кредитних ризиків і підвищення рівня якості кредитного портфеля забезпечують фінансову стійкість і надійність банків у цілому, збільшують прибутковість. Тому доцільно використовувати статистичні методи оцінювання кредитної діяльності банків.

Розглянемо статистичні показники кредитної діяльності банків:

- коефіцієнт покриття позик капіталом, що визначається відношенням суми капіталу банку до загальної суми кредитного портфеля;

- коефіцієнт кредитної активності, що являє собою відношення вартості кредитного портфеля до активів банку і показує ступінь використання активів для надання позик;
- коефіцієнт прибутковості від кредитних операцій, що розраховується відношенням чистого відсоткового доходу до обсягу банківського кредитного портфеля;
- коефіцієнт забезпечення позик резервами, що показує якість кредитного портфеля банків, а також достатнє значення середнього розміру резервів на кожну одиницю виданих кредитів. Розраховується відношенням резерву за кредитними операціями до кредитного портфеля банків. [3, 672]

Проаналізуємо дані показники в динаміці задля співставлення із нормативними значеннями, встановленими Національним Банком України.

Таблиця 2

Динаміка показників якості кредитного портфеля комерційних банків України за період 2012-2016 рр.

Роки	Коефіцієнт покриття позик капіталом, %	Коефіцієнт забезпечення позик резервами, %	Коефіцієнт прибутковості позик, %	Коефіцієнт кредитної активності, %
2012	20,9	16,0	-3,2	72
2013	21,1	11,0	-13,0	69
2014	14,8	14,0	-20,9	78
2015	9,8	29,7	-9,8	77
2016	12,5	48,6	-7,8	80
Нормативне значення, встановлене НБУ, %	не менше 12	0,9 – 5	не менше 1,4	65 – 75

Як бачимо, розраховані значення показників якості кредитного портфеля не відповідають нормативним. Коефіцієнт кредитної активності крім 2012-2013 рр. значно перевищує встановлене оптимальне значення, що свідчить про те, що банки проводять агресивну політику кредитування, при цьому за період 2012-2016 рр. позики не є прибутковими, так як в структурі кредитного портфеля присутня значна частина непогашених, прострочених позик. Варто відмітити, що позики на достатньому рівні покриті капіталом українських банків (лише у 2015 році даний показник був нижчий за нормативне значення).

Зауважимо, що статистичний аналіз кредитної діяльності комерційних банків неможливий без аналізу кредитного ризику. Це один із найголовніших факторів, що враховують при наданні позики. Існують наступні економіко-статистичні показники покриття кредитного ризику фінансовими

результати діяльності банків:

- рентабельність активів – показник, що характеризує відношення відсоткового доходу банку до активів, тобто, визначає наскільки вдало були розміщені активи, скільки гривень прибутку було отримано на 1 гривню активів. Оптимальне значення має бути більшим за одиницю.
- рентабельність капіталу – показник, що характеризує відношення відсоткового доходу до капіталу, визначає, скільки гривень доходу отримано на 1 гривню капіталу. Оптимальне значення більше одиниці.
- рівень відсоткового доходу до кредитного портфеля – характеризує скільки гривень доходу було отримано на 1 гривню наданих кредитів. [4, 318]

Значення даних показників відображені в таблиці 3.

Таблиця 3

Динаміка показників покриття кредитного ризику результатами фінансової діяльності комерційних банків України за 2012-2016 рр.

Роки	Рентабельність активів, %	Рентабельність капіталу, %	Рівень відсоткового доходу, %
2012	10,6	70,1	14,6
2013	0,4	25,5	5,4
2014	4,2	36,5	5,4
2015	0,3	41,2	4,0
2016	3,5	35,4	4,4

За розрахованими значеннями показників можна зробити висновок про те, що банки не досягли нормативного значення у своїй діяльності. Найбільш прибутковим був 2012 рік, надалі простежується тенденція до зниження показників, тобто кредитна діяльність комерційних банків була ризиковою, фінансові результати даний ризик не покривають.

Висновки. На сучасному етапі велике значення має подальший розвиток кредитування. Адже за останні роки якість банківського кредитного портфеля значно знизилась. Статистичні дослідження зумовлюють глибинну оцінку стану банківської системи задля подальшого планування діяльності на майбутні періоди. За аналізованими показниками визначено, що кредитна діяльність наразі є ризиковою, при цьому якість кредитного портфеля сумнівна, в динаміці показники якості відображають негативну тенденцію у зв'язку із стрімким зростанням темпів росту інфляції та збільшення частки проблемної заборгованості.

Враховуючи високий рівень кредитного ризику, доцільно підвищити ефективність програм статистичного моніторингу та контролю позичальників [5]. Статистичні дослідження ефективності кредитної діяльності можуть проводитись у таких напрямках:

- формування ресурсної бази, що буде задовольняти умовам кредитної політики банку;

- оптимізація встановлення відсоткових ставок при реалізації кредитних послуг з метою забезпечення належного рівня дохідності – з одного боку, а з іншого – сприяння до залучення кредитних ресурсів суб'єктів господарювання на виробничі та споживчі цілі;

- нейтралізація негативного впливу кредитного ризику.

Загалом стан невизначеності та зовнішніх загроз, обумовлює необхідність переосмислення ведення банківського бізнесу в Україні, відновлення визначальної ролі банківських установ як фінансових посередників грошового ринку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про банківські операції та банківську діяльність» від 07.12.2000 – електронний ресурс. Режим доступу: [<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>]

2. Тихомирова Е.В.. Кредитные операции коммерческих банков // Деньги и кредит. 2011. №9.

3. Лаврушин О.И. Банковское дело. - М.: Финансы и. статистика, 2011.

4. Гаряга Л.О. Кредитний ризик: ідентифікація, класифікація та методи оцінки / Л.О. Гаряга // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – Суми : УАБС НБУ, 2006. – Т. 17.

5. Погорелова Т. В. Моніторинг як статистичний метод дослідження фінансових результатів підприємств / Т. В. Погорелова; за ред.: М. І. Зверькова (голов. ред.) та ін. // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць (ISSN 2313–4569). – Одеса: ОНЕУ, 2015. – № 2. – С.179-186

6. Струк Г. Я., Погорелова Т. В. Статистичний аналіз формування ресурсів комерційних банків України [Текст] / Г.Я. Струк, Т.В. Погорелова // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : матеріали конф. – Одеса, ОНЕУ. – С 21-25

7. Дані фінансової звітності банків України – електронний ресурс. Режим доступу: [<http://bank.gov.ua>]

8. Підгорний А. З. Статистичні методи в управлінні розвитком регіону : монографія // А. З. Підгорний, О. В. Самоєнкова, О. Г. Милашко та ін. – Одеса : ФОП Гуляєва В. М., 2016. – 218 с.